

Pozsonyi napló (I.)

BALÁZS BENCE

A Budapest–Prága menetrend-szerű járat buzgón fordul be a pozsonyi autóbusszállomásra: a sofőr örül, hogy végre elszívhat egy szál cigit. Kíváncsian nézek körbe: a hely korántsem hasonlít a kolozsvári távolsági buszállomáshoz. Jóval nagyobb. Várótermében mozgólépcső araszol, a hatalmas elektronikus kijelző előtt unott emberek vároznak, miközben az ajtókon özönlenek ki-be az utasok. Városterkép után érdeklődök: nincs.

Pozsony nagy, első látásra személytelen. Itt-ott felhőkarcolók nézik a város forgatagát, majd útban lakhelyem felé – a városhoz 1971-ben csatolt Pozsony-

– Nem, az bizony Románia. Fél percet gondolkozok, aztán kivágja magát a kényes helyzetből:

– De valamikor Magyarországon volt, nem?

Úgy látszik, errefelé nem csak a pozsonyi térkép hiánycikk...

Első teljes nap az Új Szó szerkesztőségében – első kaland Pozsonyban. Mert egy kölcsönbe kapott térképpel a kezemben ugyan minden gond nélkül megtaláltam – felőrás buszozás, majd buszváltság után – a szerkesztőséget, ám arra már nem emlékeztem, hogy az épület hányadik emeletén van az iroda. A negyedikre tippeltem – a mágneskártya pedig örömmelre nyitotta is az ajtót. Mégis, a

zodtam a térképen, így végül nem szólítottam meg őket – mígnem később összetaláltam velük a szerkesztőségben. A lány ugyanis ott dolgozik. És marosvásárhelyi...

– Áh, nem lesz ott semmi, ezer rendőrt vezényeltek ki – legyintett a sportos kolléga, amikor a pénteki gyűlésen a másnapi DAC–Slovan mérkőzés került szóba.

Szombaton sötétedésig a városban bolyongtam. Amikor hazafelé indultam, a buszmezgállóban egy fiatal srác állt mellettem, nyakában fehér-piros Slovan-sállal. Vajon mi lenne, ha most elkilátanám magam: hajrá DAC! – futott át rajtam a gondolat. Vajon itt is olyan nagy az ellenségeskedés a két rivális csapat között, mint nálunk az U és a CFR között?

Az esti híradóban aztán döbentem néztem végig azokat a DAC-meccsen készült képsorokat, amelyek a brutális rendőrtámadást mutatták be. Értetlenül álltam előtte, hiszen nem úgy tűnt, hogy a nagy-magyarországos piros-fehér-zöld zászló mögött álló szurkolók bármivel is kiprovokálták volna a támadást. Aztán arra a tizenhét éves fiatalra gondoltam, aki a híradások szerint első alkalommal volt DAC-mérkőzésen, és akit a nyomakodásban szinte agyontapostak. Ripityára tört az állkapcsa, és a gerince sem maradt épen.

A szlovák hatóságok szerint a szurkolói rendbontás tette szükségessé a fellépést, az áldozatok szerint viszont az említett zászló dühítette fel az álarcosokat – a képsorok alapján a második változat volt a hihetőbb számomra. Belémhasított a felismerés: nemcsak Romániában vagyok kisebbségi, és „potenciális veszély” az ország területi egységére csupán azzal, hogy egyáltalán létezem, hanem itt is.

Az érzés nem volt ismeretlen: a Fumar-kori Kolozsvárt és C. V. Tudor fénykorát idézte. A kilencvenes évekbeli Romániában éreztem magam, amikor a szlovák hatóságoknak a mérkőzést követő bődületes és egyben nevetséges, magyargyűlöletet szító kijelentéseit hallgattam. Méghogy a magyar titkosszolgálat keze van a dologban...

Az állítólagos szurkolói rendbontást megtorló akcióra azóta még számos indokot hozott fel Fico miniszterelnök és társai. Mindig mást. S hogy a mintegy hétnyolc variáns közül melyik igaz? Tegyük fel a kérdést másképpen: miért nem mutatták be rögtön azokat a beígért rendőrségi felvételeket, amelyeken látszik a szurkolói provokáció?

A néhány nappal később bemutatott (talán időközben digitálisan „retusált”?) felvételek mindenestre enyhén szólva sántítanak, de semmiképp sincsenek összhangban a megtorlás szigorával, mint ahogyan az sem egyértelmű, hogy a másik tábornak a mérkőzés leállítását is kiváltó görgőtűz-sorozata miért hagyta teljesen hidegen a magyar szektor ellen viperákat (ólmozott végű gumibot) is bevető rendfenntartó erőket?

Azt hiszem, ez már örökké költői kérdés marad. Még akkor is, ha nagyon sokan tudjuk rá a választ.

FOLYTATJUK



Pozsony nem bővelkedik többnyelvű feliratokban. Ez a ritka példány egy elhagyott épületen hirdeti: valaha gyógyszerár működött benne

püspöki már a római korban lakott volt – üvegfalás banknegyed előtt haladunk el, később átme gyünk az autópálya alatt. A távolban tömbháznegyed olvad a ködbe, amelybe némi szmog is vegyül. Aztán végre kitérünk Püspökire, ahol a hagyomány szerint már 836-ban keresztény templom állt. Afféle luxusnegyed érzetét kelti: kertváros, ahová a tehetősebb tömbházlakók menekülnek, és ahol néhány éve a jobb élet reményében a fővárosba költözők megvetették lábukat – akkor még nem voltak olyan nagyok a telekárak e külvárosi övezetben. Számos „öshonos” is él még itt, zömében magyarok: ha lehet így fogalmazni, Püspöki talán a legmagyarabb pozsonyi negyed.

Egymást váltják a szépen felújított házak, gyepesített kertek, no meg az egy fokkal szerényebb, a tűzgyökeres lakók portái. A különbség azonban az esetek többségében akár el is hanyagolható: a hazai luxusnegyedekkel ellentétben a Pozsonypüspökire kiköltözők nem építettek maguknak kacsalábon forgó várakat, többemeletes, egymáshoz tapadó villákat, pedig az egykori önálló településen nincs is az épületek magasságát szabályozó rendelet. Más az értékrend, a mentalitás: nem az a legfontosabb, hogy a szomszédénál zöldebb legyen a fű, nagyobb a ház és dögösebb az autó.

Közben megérkezek az albérlethez. Nézem, hogy a magyar név szlovákosan díszleg a csengő mellett (Dudás helyett Dudakova) – utólag kiderül: eléggé elterjedt ez a módi. A nyugdíjas házínéni kaput nyit és kedélyesen fogad, majd társalogni kezdünk.

– Hova valósi? – kérdi, mire mondom, hogy kolozsvári vagyok.

– Az Magyarországon van, ugye?

hely ismeretlen volt: naná, hogy rossz helyen jártam. Ehhez képest senki sem csodálkozott vagy kérdezett, amikor végigsétáltam a nyílt terű irodában, hogy aztán a másik ajtón át távozzak.

De nemcsak én tartottam „inspekciót”: később, amikor egy emelettel lentebb már az íróasztalomnál ültem, két rendőr jelent meg az irodában. Aztán még két-tő, majd három tűzoltó. Kiderült, az épület másik szárnyában, szintén a harmadik emeleten, Antrax-riadó van: a SME napilap és a Novy Cas bulvárlap kapott egy-egy fehér porral teli borítékot. A tűzoltók azonnal felszólítottak, hogy hagyjuk el a szerkesztőséget, de a magunkra kapkodott kabátokban csak az ajtóig jutottunk: a rendőrök már az ellenkezőjét mondták, azt, hogy senki sem hagyhatja el az épületet. Patthelyzet. Avagy szervezés kérdése. Mint utólag kiderült, csak gipsz volt a borítékokban, és állítólag már a helyi toxikológiai vizsgálat is bizonyította, hogy a por nem mérgező. Ennek ellenére ufószzerű védőruhába öltözött tűzoltók vitték el, végighurcolva az egész emeleten, miközben mi két kisebb irodába zsúfolva, az ajtó ablakához préselődve néztük, hogy mi történik. Azóta sem jöttem rá, miért kellett a port végigsétáltatni a teljes emeleten, és miért nem vitték ki a másik, közelebb eső ajtón... A rejtély egyetlen megoldása az lehet, hogy a rendőri logika itt is egyedi. Hiába, kicsi a világ, s a rendőr mindenhol rendőr. S ha ez az állítás nem is állja meg a helyét teljesen, arról viszont, hogy tényleg kicsi a világ, ismét volt alkalmam meggyőződni. Mert ahogy az első nap felültem a buszra, felfigyeltem egy értelmiséginek tűnő fiatal párra. Talán tudnak angolul – gondoltam –, esetleg megkérdelem, hol kell leszállnom. De aztán eliga-

Saját nacionalizmusunk

BORBÉLY TAMÁS

Egy-két évvel ezelőtt még elképzelhetetlen szintre fejlődtek vissza a magyar-szlovák kétoldalú kapcsolatok, amelyeket hónapok óta a nemzetiségi kérdés terhel. A baj 2006-ban kezdődött, amikor a magyarellenes Ján Slota vezette Szlovák Nemzeti Párt kormánytényezővé vált.

Azóta Szlovákiában kormányzati szintű, hivatalos diskurzusi rangra emelkedett a magyargyűlölet, amely olyan megalázó helyzetbe kényszeríti a felvidéki magyarságot, amit a romániai magyaroknak a Ceau^oescu-éra utolsó sötét évtizedében kellett elszenvedniük. Itt elég ha csak a tankönyveket emlíjük példaként, ugyanis ki gondolta volna, hogy EU-tagállamban olyan magyar nyelvű könyveket lehet a tanulók kezébe nyomni, amelyekben a településnevek csak az állam nyelvén szerepelnek.

A szlovák-magyar viszony pattanásig feszülése vészjelzés lehetne az Európai Unió számára. Brüsszel azonban nem kíván komolyan foglalkozni a kisebbségi kérdéskörrel, mivel azt a tagállamok belügyének tekinti. 2004-et megelőzően a csatlakozás előtt álló kelet-közép-európai országok esetében Brüsszelnek azzal a helyzetelönnyel volt szerencséje, hogy a kisebbségi jogok biztosítását a gazdasági követelmények mellett elvárásaként fogalmazhatta meg a tagjelölt államokkal szemben, amelyek így kénytelenek voltak ideig-óráig visszanyesniük nacionalista törekvéseikből. 2004 után azonban alapvetően új helyzetbe került az Unió, mert az európai közösség 27 tagúvá gyarapodása következtében Brüsszel teljes mértékben elvesztette a kisebbségi kérdéskör ellenőrzésének a lehetőségét.

Márpedig a szlovák példa egyértelműen bizonyítja, hogy a nemzeti kisebbségek témája az EU-csatlakozással együtt nem kerül nyugvópontra. Egyrészt azért nem tekinthető megoldottnak ez a probléma, mert a Kárpát-medencei magyarság kisebbségi jogérvényesítése távol áll még a végső kiteljesedéstől (ha egyáltalán létezhet sárgolyónkon az örökké tartó kisebbségjogi éden), másrészt pedig Pozsony megmutatta: a múltba vezető út is járható, így vissza lehet térni állampolitikai szinten az 1989 előtt és közvetlenül utána tomboló végzős nacionalizmushoz.

Ezt az új helyzetet az EU még nem ismerte fel, vagy ha meg is tette, még nem mutatta jelét annak, hogy szabályozási rendszerén változtatva, egyáltalán viszonyulni szeretne ehhez a problémához. Bizonyára Brüsszelnek is megvannak a passzivitását alátámasztó érvei, hiszen az eurózónát érintő mély gazdasági recesszióban hetvenhated rangúnak tűnhet az EU nagyhatalmainak a kisebbségi kérdés, amely csak újabb frontot nyithat az amúgy is törekény politikai egyensúlyban lévő tagállamok között.

De mi is az Európai Unió? Nyugodtan mondhatjuk azt, hogy az Unió mi magunk is vagyunk, tehát románok, magyarok és szlovákok egyaránt. Funkciójukat tekintve nyilvánvaló hatáskörbeli különbséggel ugyan, de az EU-nak ugyanúgy része José Manuel Barroso EB-elnök, mint Ján Slota. Ez azt mutatja, hogy az Unió irtó sokszínű politikai és gazdasági közösség, amelyben nehéz elfogadtatni általános érvényű célkitűzéseket. Így a kisebbségekhez való viszonyulási móddal is az a legnagyobb baj, hogy minden tagállam a saját történelmi hátterének és népességi szerkezetének megfelelően, sajátos szemszögből közelíti meg a kérdéskört, ami szinte lehetetlenné teszi a probléma politikai tétjének a növelését.

Ezért a nemzetiségi kérdések kapcsán felmerülő nézeteltérések, feszültségek és konfliktusok leghatékonyabb rendezési módjára továbbra is a kétoldalú államközi kapcsolatok keretében nyílik lehetőség. Ez persze leírhatatlanul nehezebb, mint az, hogy folyton az EU hiányosságaira panaszkodjunk. Közben természetesen, nem árt azon dolgozni, hogy Brüsszelnek e téma tekintetében megkövesedett álláspontját fellazítsuk, és kedvezőbb irányba tereljük, de továbbra is a kétoldalú államközi kapcsolatok keretében belüli problémarendezés marad a fő feladat.

Ennek viszont az egyik legfőbb akadálya az, hogy akárcsak Szlovákiában, Magyarországon is vérszenes teret nyert az elmúlt években a nacionalizmus. Persze, van különbség a szlovák állampolitikai szintű, hivatalos kormányzati nacionalizmusa és a magyar szélsőségesek akciói között, nem lehet őket egy lapra helyezni. De nem hallgathatjuk el azt sem, hogy a Jobbik, a Magyar Gárda és egyéb szélsőséges szervezetek komoly véleményformáló, tematizáló és politikai támogatottságú képződményekké váltak, amelyek szégyenletesen mélyre züllesztették Magyarországot tekintélyt a nagyhatalmak körében. De ennél még súlyosabb, hogy ezek a csoportok agresszivitásukkal és idegengyűlöletükkel a legtöbb kárt azoknak a kisebbségekben élő magyaroknak okozzák, akiknek védelme ürügyén szervezik különböző provokatív akcióikat.

Nehéz megjósolni, hogy mikor és hogyan sikerül lehűteni vagy legalább csillapítani a szlovák-magyar kedélyeket. A 2006 óta Szlovákiában történtek a romániai magyarokat is éberségre kell hogy sarkallják. Nem lehet a kisebbségi jogok bővítése érdekében küzdeni bosszúvágygal, türelmetlenséggel és gyűlölettel. Ezt Magyarországon és Erdélyben is meg kellene értenie valamennyi felelős döntéshozó, különben az EU szabályozás-hiányosságainak állandó felhánytorgatása nem egyéb, mint saját magunk nacionalizmusának a leleplezése.

Az oldalt szerkesztette: Székely Kriszta